

Manuel de Pedrolo», organitzat per la Universitat Autònoma, i «Manuel de Pedrolo, una mirada oberta», a la Universitat de Barcelona i a la de Lleida, i que dins l'any ja han donat lloc a la publicació d'un volum. A més d'una Jornada a la Universitat de València. Tot això, afegit al reconeixement acadèmic que ha representat, pot anunciar una nova fornada d'estudiosos i professors universitaris que no negligiran l'obra de Pedrolo.

També és un fruit important del centenari la iniciativa de la Càtedra Màrius Torres, de la Universitat de Lleida, de digitalitzar tota l'obra pedroliana, cosa que facilitarà molt la feina d'investigadors i estudiosos.

Un altre aspecte que pot representar el deixant més fructífer de l'Any Pedrolo ha estat el de les edicions. Durant anys ha estat un tòpic parlar de les més de cent vint obres de Pedrolo, sempre acarat a la crua realitat que, malgrat que als catàlegs editorials sortia un nombre considerable d'obres seves, a les llibreries en podíem trobar escassament mitja dotzena, amb penes i treballs, i regularment només les que han entrat en l'àmbit de l'ensenyament i s'han imposat al llarg de més de quaranta anys.

L'àmbit de les edicions, doncs, ha estat espectacular, i val a dir que ha estat tot a iniciativa dels editors mateixos, cosa que vol dir que han copsat que hi ha un públic receptor. I això es va iniciar amb bones previsions, que van començar a posar títols a l'abast ja el 2016, i encara hi ha projectes en marxa. En números rodons, una dotzena d'editorials han posat al carrer dues dotzenes de títols reeditats, a més d'una novel·la inèdita. També, s'han fet dues traduccions, al castellà i a l'anglès. I s'ha publicat una biografia, un recull antològic de textos, un manual divulgatiu, un aplec d'estudis universitaris sobre *Mecanoscrit del segon origen*, i un estudi amb material inèdit, *Pedrolo informa*, amb més de dos-cents informes literaris de Pedrolo, a més de la reedició de l'imprescindible estudi de Jordi Arbonès *Pedrolo contra els límits*.

També s'ha enllestit un film basat en *Tocats pel foc*, amb guió i direcció de Santi Lapeira. I revistes com *Serra d'Or*, *Llengua Nacional* i *Catarsi* hi han dedicat dossiers monogràfics, a més d'*Alambique*, de la Universitat de Florida, en anglès. I, passada la cloenda, l'activitat continua.

Antoni MUNNÉ-JORDÀ

L'Any Pompeu Fabra.— Resulta difícil redactar una crònica de l'Any Pompeu Fabra 2018 que no sigui extensa. I això perquè la materialització de la commemoració dels 150 anys del naixement del gramàtic més important de la llengua catalana ha anat molt més enllà de les previsions, i hi ha anat en àmbits diferents: en l'acadèmic, en el d'implicació de les entitats, en el festiu i lúdic, en l'editorial, etc. I, fins i tot, en el cronològic: durant el 2019, per exemple, l'exposició «Pompeu Fabra, una llengua completa», de la Direcció General de Política Lingüística, encara ha visitat uns quants llocs, i encara s'ha representat aquí i allà el monòleg *Pompeu Fabra: jugada mestra!*, interpretat per Òscar Intente i dirigit per Maria P. Pla. Per tant, aquesta crònica, que serà forçosament breu, no fa justícia a la realitat.

La Generalitat de Catalunya va declarar el 2018 Any Fabra, i va convidar les institucions, entitats i el conjunt de la societat a promoure activitats de reconeixement de la figura del gramàtic. La iniciativa va ser acollida per tota la comunitat lingüística: també pels territoris catalanoparlants que no depenen administrativament del Govern de Catalunya; cal destacar en aquesta línia, com a exemple, la implicació del Govern d'Andorra, que va organitzar, d'una banda, una exposició que exhibia per primer cop en públic el testament de Fabra —inaugurada per la ministra de Cultura, Joventut i Esports el 12 de juny— i, de l'altra, una sessió de conferències al voltant de la figura del gramàtic, que va tenir lloc el 18 de setembre.

Les institucions i la societat civil van respondre a la crida (en unes circumstàncies polítiques —és important no oblidar-ho— certament complexes). I la celebració es va anar concretant en

l'organització de conferències —més de 150 al Principat—, en exposicions —la de la Direcció General de Política Lingüística (DGPL), «Pompeu Fabra. Una llengua completa», ha itinerat per més d'una cinquantena de municipis (i hi ha hagut altres exposicions, com la de la Plataforma per la Llengua)—, en representacions —el monòleg *Pompeu Fabra. Jugada mestra!* i l'espectacle de titelles *Mestre Fabra, caçador de paraules* s'han representat en moltes poblacions—, en la V Nit de la Llengua al Món Digital (dedicada a Pompeu Fabra i organitzada per la DGPL, Amical Wikimedia i el Port de Tarragona), en el MapaFabra —un mosaic digital en línia que visualitza tots els espais del territori dedicats al gramàtic (carrers, places, escoles, etc.)—, en noves rutes Fabra, en taules rodones, en caminades, en vermuts literaris, en concursos, en jocs, en *kahoots* i en altres activitats de format nou. Al desembre del 2018 la Direcció General de Política Lingüística havia comptabilitzat més de 700 activitats realitzades al Principat, però és segur que se n'han fet més, i la xifra incrementa notablement si comptem les de tot el domini lingüístic.

Per la seva perdurabilitat convé referir-se a les publicacions de divulgació que ha generat l'Any Fabra. Són llibres com *Tant de gust de conèixer-lo, senyor Fabra*, de M. Carme Bernal i Carme Rubio, elaborat en format de lectura fàcil; la novel·la gràfica *Pompeu Fabra, l'aventura de la llengua*, d'Oriol Garcia i Gemma Pauné; la síntesi biogràfica *L'abecé de Pompeu Fabra*, de David Paloma i Mònica Montserrat; l'evocació biogràfica *Pompeu Fabra: el menhir i els arbres*, de Mònica Boixader; els llibres de rutes fabrianes —*Ruta Pompeu Fabra*, de la de Barcelona, i *Ruta Pompeu Fabra Prada. Ruta Pompeu Fabra Bilbao*, tots dos de David Paloma i Mònica Montserrat—; el novè títol de la col·lecció «Parlem Tu i Jo» (que conté el conte *El joc de les identitats*, de Mònica Batet, i el còmic *La desaparició*, d'Oriol Gracia Quera i Gemma Pauné), o la reedició de la *Petita història de Pompeu Fabra*, amb textos d'Albert Jané i il·lustracions de Pilarín Bayés. No esmento altres materials editats d'orientació didàctica, ni els monogràfics de diaris i revistes.

En l'àmbit del treball acadèmic —el que més interessa en una revista com aquesta— cal destacar la celebració de les següents trobades científiques (entre altres que no esmento): la jornada Homenatge de l'Enginyeria a Pompeu Fabra, organitzada per l'Associació i el Col·legi d'Enginyers Industrials de Catalunya (10 de maig); els Espais Terminològics 2018 «Fabra: converses terminològiques», organitzats pel Termcat (4 d'octubre); la Quarta Jornada de la Càtedra Pompeu Fabra de la Universitat Pompeu Fabra (18 d'octubre); el Simposi Fabra organitzat per l'Institut d'Estudis Catalans (14-16 de novembre), i el V Col·loqui Internacional «La lingüística de Pompeu Fabra», organitzat per la Universitat Rovira i Virgili (28-30 de novembre). No cal dir que per a la valoració precisa de les aportacions de totes aquestes trobades caldrà esperar a la publicació de les actes respectives, però els indicis són positius: l'únic material editat fins ara és *Pompeu Fabra i Poch, enginyer (1868-1948)*, el que correspon a la primera de les jornades esmentades, i ja es pot dir que conté contribucions d'interès, especialment la de Guillermo Lusa (cf. *ER*, XLII, 510-513).

També en l'àmbit acadèmic cal esmentar la publicació de l'obra *Escrits sobre Fabra* de Josep Murgades (Pagès Editors) —recull d'estudis apareguts prèviament en diversos indrets—; del llibre *Els principis fonamentals en la tasca normativitzadora de Pompeu Fabra* de Joan Martí i Castell (Publicacions URV); del volum col·lectiu *Pompeu Fabra: llengua, cultura i país*, a cura de Lluís Duran i Jordi Manent (Edicions de la Revista de Catalunya); de l'obra *Comunitat lingüística i norma*, a cura de Miquel À. Pradilla, que ofereix les contribucions al IV Col·loqui Internacional «La lingüística de Pompeu Fabra» (Institut d'Estudis Catalans); del recull *La victòria de Pompeu Fabra*, l'aplec dels textos que Antoni Rovira i Virgili va escriure sobre Fabra al llarg de la seva vida, a cura de Jordi Ginebra i Marina Mallafrè (Publicacions URV); del llibre *Fabra i Coromines. Amistat i cartes d'exili*, a cura de Josep Ferrer i Joan Pujadas (Ara Llibres); de l'opuscle *Pompeu Fabra i la codificació del català* de Jordi Ginebra (UOC, descarregable gratuït en línia), i del volum *Fabra, Moll i Sanchis Guarner*, recopilació d'estudis d'Antoni Ferrando (Publicacions de la

Universitat de València) —obra que té una especial rellevància política i simbòlica, ja que conté una presentació signada conjuntament pels directors generals de política lingüística de la Generalitat de Catalunya, el Govern de les Illes Balears i la Generalitat Valenciana (hauria estat ja perfecte si, a més, s'hagués comptat amb els responsables de la política lingüística d'Andorra). A mig camí entre el llibre de divulgació i l'obra que aporta dades i informació nova cal fer referència a *Pompeu Fabra. Vida i obra en imatges*, de Jordi Manent i David Paloma (editorial Base), un dels ítems —si se'm permet aquest mot— que, de cara al futur, més contundentment representarà l'esforç que s'ha fet durant aquest any per homenatjar i valorar Pompeu Fabra.

I encara en l'àmbit del treball acadèmic cal referir-se a dos nous recursos de molt valor. D'una banda, a la digitalització de les *Obres completes* de Pompeu Fabra, digitalització allotjada i consultable en línia al Portal Pompeu Fabra, una iniciativa conjunta de la Universitat Pompeu Fabra i l'Institut d'Estudis Catalans. L'accés en obert a la majoria dels textos fabrians permetrà fer noves recerques que fins ara eren difícil de plantejar. De l'altra, cal referir-se a la «Selecció bibliogràfica sobre Pompeu Fabra», la bibliografia dels estudis sobre l'obra i la figura del gramàtic més completa de les elaborades fins ara, a càrrec de Xavier Rofes, que també s'allotja al Portal Pompeu Fabra.

¿Quin balanç resulta de l'Any Fabra? Un balanç molt positiu. Això no vol dir que no quedi feina per fer. En l'àmbit acadèmic seria convenient, per exemple, articular algun projecte perquè la recerca sobre la figura i obra de Fabra tingui continuïtat (i no depengui tant, doncs, de les efemèrides). En l'àmbit social seria convenient pensar en iniciatives que fossin un estímul per reforçar la vitalitat de la llengua i per projectar-la amb força cap al futur. Perquè la figura de Pompeu Fabra és també una figura que encara ens interpel·la, ja que en aquest segle XXI la llengua catalana té plantejats molts reptes. Entre altres, el repte de continuar sent una llengua d'integració social, senyal de la cohesió d'una societat. O el repte de continuar sent una llengua moderna, amb capacitat d'adaptació a les innovacions tecnològiques i a les noves formes de comunicació. O el de continuar sent una llengua de docència i recerca universitàries i una llengua d'ús científic.

Jordi GINEBRA
Universitat Rovira i Virgili

L'Any Josep Maria Llompart. — El 28 de gener de 2018 es van complir vint-i-cinc anys de la mort de Josep Maria Llompart de la Peña (Palma 1925-1993). Amb la voluntat de commemorar aquesta efemèride i recuperar i difondre el coneixement de la seua tasca cultural, cívica i política, es creà una Comissió encarregada d'organitzar una sèrie d'actes durant tot l'any 2018. Aquesta Comissió ha estat constituïda per representants de diverses institucions públiques i privades: la Universitat de les Illes Balears (mitjançant el Departament de Filologia Catalana i Lingüística General); el Consell Insular de Mallorca (Direcció Insular de Política Lingüística); la Conselleria de Cultura, Participació i Esports (mitjançant la Direcció General de Política Lingüística i, més tard, també s'hi afegí la de Cultura); l'Ajuntament de Palma (Regidoria de Cultura, Patrimoni, Memòria Històrica i Política Lingüística); l'Obra Cultural Balear i l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, a més de Cèlia Riba, neboda de Josep M. Llompart, i de Pilar Arnau i Segarra, que assumí la tasca (voluntària i no remunerada) de la coordinació i impuls d'aquesta celebració. En aquest marc, el Consell de Govern de les Illes Balears, a proposta de la consellera de Cultura, Participació i Esports, en la sessió de 22 de desembre de 2017, adoptà l'Acord de declarar l'any 2018 com a «Any Josep Maria Llompart» a tot el territori de les Illes Balears, i convidar la resta d'institucions de les Illes Balears a participar en la celebració. Al llarg de l'any s'hi sumaren uns trenta institucions, especialment ajuntaments mallorquins, associacions culturals, sindicats, associacions de veïnats, delegacions territorials de l'OCB o l'Institut Menorquí d'Estudis, entre d'altres.